

Sardanes retrobades

1	La Congesta	(1904)	4'11"
2	La font de les rondalles	(1905)	4'16"
3	Plany	(1908)	4'45"
4	Entre el brancatge	(1909)	4'37"
5	Complanta	(1909)	4'30"
6	Flordeneu	(1910)	3'21"
7	Esclats	(1910)	5'17"
8	Vidamor	(1911)	4'32"
9	Romiatge	(1913 rev. 1924)	5'04"
10	Lluminosa	(1914)	4'11"
11	La vall encantada	(1916)	4'07"
12	Clarors	(1921)	4'10"
13	Xiroia	(1929)	4'31"
	tible solista: Armand Franco		
14	De la gresca	(1929)	3'49"
	solistes: Armand Franco i Oriol Gibert (tibles) Josep-Antoni Sánchez i Marià Franco (tenores)		
15	Cordialitat	(1933)	3'57"
	temps total		64'39"

Josep Serra i Bonal

(Peralada, 1874 - Barcelona, 1939)

Jordi León, director

Sardanes retrobades

*Música original
de
Josep Serra*

Cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona · Jordi León, director

MUSICS
per
la
TIBOLA

Cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona

JOSEP SERRA i BONAL: UN AMIC DESCONEGUT

Escotar una peça musical coneguda equival a retrobar un amic. Endinsar-se en l'obra desconeguda d'un autor conegut equivaldria a conèixer més a fons aquest amic. És cert que Josep Serra no ha estat mai un autor oblidat. Tot al contrari, molts dels seus títols –alguns d'ells avui ja centenaris– s'han mantingut vigents en els cartells sardanístics de ballades i/o concerts d'ençà la seva estrena. D'altres, però, han quedat eclipsats, amagats o, senzillament, oblidats. És per això que la seva abundosa producció sardanística, sempre qualitativa, es converteix en un pou inesgotable de bona música que ens permet la possibilitat de redescobrir contínuament moltes d'aquestes sardanes avui desconegudes. En definitiva, ens dona l'oportunitat de conèixer millor el nostre amic.

Josep Serra a la maduresa

Perfil biogràfic

Josep Serra i Bonal (1874 – 1939) va néixer a Peralada on hi visqué fins el 1910 en què es trasllada a Figueres per espai de 5 anys. El 1915 s'instal·là a Barcelona on hi residí fins a la fi dels seus dies. Fou membre fundador i director artístic de la cobla-orquestra La Principal de Peralada del 1890 fins al 1915, tocant com a primer violí en la formació d'orquestra i com a

fiscorn a la cobla, bé que inicialment ho feu com a instrumentista de tible. Un cop instal·lat a Barcelona i després d'actuar com a músic de teatre i, eventualment, en alguna de les modestes cobles llavors existents a la Ciutat Comtal (Sureda o Catalonia), el 1923 va ingressar com a fiscorn a la cobla Barcelona, fundada l'any anterior, de la qual n'esdevingué director artístic a partir del 1929.

Catàleg sardanístic

Josep Serra, home extraordinàriament meticulós i ordenat, va deixar anotada en una mena de "llibre de registre" tota la seva producció musical: 336 títols, escrits entre 1894 i 1935, on s'hi compten 251 sardanes. Alguna vegada s'ha dit que resseguint la producció de Josep Serra es podria fer un estudi de l'evolució musical de la sardana des de les darreries del segle XIX fins a la guerra civil. Això vol dir que el mestre empordanès va saber evolucionar d'acord amb l'època i amb el seu entorn personal, professional i artístic.

El gener del 1894 s'estrena com a compositor amb la sardana *L'huracà* i aquell mateix any en compon 23 més!. Els primers deu anys de la seva etapa creativa (1894 – 1903) poden definir una **1ª etapa** –l'etapa vuitcentista en la que treballa incansablement, escrivint una mitjana anual d'una dotzena llarga de sardanes i tants altres títols de música ballable per a cobla o orquestra de festa major. En general, és una música tant intrascendent com llurs títols: *La bailarina*, *La tranquil·leta*, o *La pensionista*, tres títols escollits a l'atzar entre molts d'altres, són un petit exemple

d'aquesta música de consum que permet al seu autor guanyar-se la vida mitjançant la venda d'exemplars manuscrits i, alhora, facilita a les cobles de l'època canviar sovint de repertori. Des de la perspectiva actual, allò que hom considera més genuí i més interessant d'aquest primer període és la producció de ballables –els avui anomenats “balls vuitcentistes”– dels quals en va escriure una trentena per a la formació de cobla entre 1896 i 1900. Les influències dels ritmes de la polca i els rigodons són inevitablement evidents en les sardanes d'aquesta primera època, la majoria de les quals són obligades per a un o més instruments, incloent-hi, generalment, unes variacions d'alt contingut virtuosístic. *La juguetona* (1894) obligada de flabiol, *La matinera* (1902) obligada de dos tibles o *Una lluita musical** (1894) sardana concertant amb variacions successives per a cinc instruments solistes, són alguns dels títols d'aquella primera època avui encara recordats.

Dins de les esmentades característiques, la primera sardana que ens crida l'atenció, tant per l'expressió poètica dels seu títol com pel seu contingut musical, és *Lo despertar d'un somni* –registrada com a sardana nº 100 i datada l'any 1900- on s'hi perfila l'element melòdic que, en endavant, serà identificatiu de la seva música. El 1902, i com a sardana nº 126, hi trobem l'èxit incontestable de la seva producció: *La pubilla empordanesa*, obra modèlica des de l'òptica musical i de referència ineludible des del punt de vista fenomenològic: hom considera que, amb ella, s'enceta sardanísticament el segle XX. En aquesta mateixa línia de títols escollits i antològics, hi trobem, l'any següent, *La reina de les flors* (sardana nº 141) claríssim exponent d'un inspirat lirisme emmarcat dins d'un romanticisme de línia sobria i elegant.

La cobla La Principal de Peralada on Josep Serra exercí de Director. Josep n'és el segon firsorn i el seu germà Miquel el contrabaix.

Ja en ple segle XX, en la que podríem definir com a **2ª etapa**, la producció sardanística de Josep Serra, encara força abundosa –80 títols entre 1904 i 1916- es caracteritza per la varietat d'estructures i ritmes i pel predomini de l'element líric. L'elaboració harmònica –amb petites sorpreses- sempre al servei de la melodia, i el tractament instrumental, sovint de tipus cambrístic, creen un resultat sonor sempre transparent i sense estridències. Mai parteix d'una forma preconcebuda i sempre hi ha un segell personal que conserva aquella flaire pairal i un cert regust vuitcentista. D'alguna manera, cada composició és nova. Resseguir-les crea un interès constant. *Records de ma terra* (1907), *Follia* (1909), *Delectació* i *No te'n vagis, mon amor* (ambdues del 1913) són alguns dels títols més celebrats d'aquest segon període.

El trasllat a Barcelona i tot el que això implica fa que el mestre passi una temporada de prop de cinc anys gairebé en silenci. *Encara me'n queden* (sardana nº 225, del 1921) és el títol eloqüent del seu retorn a la composició, com a punt de partida d'una **3ª etapa** en la que encara havien d'aparèixer 26 sardanes més fins a la fi del seu catàleg (1935). En aquest període, ja allunyat del vuitcentisme en el temps i també en l'espai, l'autor troba el camí de la maduresa sota les influències de l'ambient musical de la gran ciutat i dels músics que allí s'hi apleguen (Morera, Lamote, Millet, Pujol, etc.). Malgrat això el sabor empordanès de la seva música i el segell personal del seu melodisme continua vigent en títols com

Les comares (1921), *Peralada* (1926) o *A cau d'orella* (1927). El 1929 fou el darrer any de gran fecunditat: aparegueren 9 títols, d'entre els quals *Jorn alegre* i *T'estimo* foren alguns dels darrers èxits permanents de l'autor.

Una foto familiar amb la seva esposa Anita Coromines i els seus fills Joaquim i Maria

El nostre enregistrament

La tria del present repertori ha incidit, volgut o no, en les etapes 2^a i 3ª esmentades anteriorment, puix són les que resulten més interessants des del punt de vista musical. En principi, es tracta d'una música que parla per sí sola i, per tant, la seva audició no precisa, en tot cas, d'altres comentaris que no siguin els que ja s'han fet respecte de les característiques que defineixen cadascuna de les èpoques de l'autor. Ens sembla adient, però, fer algunes anotacions de tipus històric, anecdòtic o interpretatiu.

D'antuvi, ens plau haver pogut recuperar** -gràcies a un meticolós treball de desxifrat per part de Jaume Vilà i Figueras- un títol que considerem molt significatiu en la vida sentimental del seu autor: **La font de les rondalles**, de l'any 1905, dedicada, tal com ell hi deixà indicat en el manuscrit original: "A la Srta. Anita Corominas y Oliveras" (sic) qui, l'any següent, seria la seva esposa i, dos anys més tard, la mare de Joaquim Serra. En la línia de sardanes dedicades també podem consignar que **La Congesta** porta la dedicatòria "A la Societat La Congesta de Portbou". Finalment, Romiatge escrita a Figueres el 1913 i reestructurada a Barcelona el 1924, està dedicada a Mossèn Cinto Verdaguer, tot incloent a la portada de la partitura autògrafa, uns versos del poema "Captant", que forma part del llibre "Jesús infant" de l'esmentat poeta.

Com a curiositats musicals de la present selecció hem de destacar, en primer lloc, la sardana **De la gresca**, escrita l'any 1929. Sembla ser que el títol original fou el de *La fira* i que l'autor va presentar aquesta sardana

–i potser alguna altre- amb el pseudònim de Pau Gralla, cosa que no ens estranya gens donades les característiques d'aquesta sardana "obligada de dos tibles i dues tenores", de la qual, si n'haguéssim d'endevinar l'autor possiblement perdríem l'aposta. Pensem que es deuria tractar d'una petita broma musical o bé d'alguna juguesca. Estèticament lluny d'aquelles "obligades" que l'autor escrigué en l'època vuitcentista, hom hi descobreix fàcilment els mateixos procediments de les "obligades" que sonen avui als nostres aplecs!: tresets de semicorxeres n successió descendent i "pinyols" a doxo. Per bé que també es tracta d'una sardana "obligada" –en aquest cas de tible- **Xiroia**, escrita també durant aquell prolífic 1929, se'ns presenta, ara sí, dins l'estètica identificativa de l'autor en relació amb l'època. De fet, aquesta és l'única sardana del present recull que ha estat interpretada per algunes cobles en èpoques recents. Finalment ens crida l'atenció els curts de **La vall encantada**, que presenta un cert aire hispànic, tant en la melodia com en el ritme que l'acompanya.

Pel que fa a la interpretació hem de consignar que ens hem permès dues llicències. En la sardana **Esclats** ha semblat adient substituir el "cop final" per un "morendo". La sardana **Plany**, d'acord amb el que suggereix el discurs musical de l'obra, ha estat enregistrada en la forma "curts-llargs/curts-llargs", deixant només per a la darrera tirada els dos últims compassos de llargs que, junt amb el "cop final" venen a construir una petita "coda".

Com diu Josep Pla a "El meu país", les sardanes de Josep Serra "són un esforç reeixit de crear música pròpia..." sense altre influència que la

del "raig d'aigua fresca de la música popular". Sovint s'ha parlat de Schubert –un dels genis del Romanticisme- com el músic de la difícil senzillesa. El mateix es pot dir de les sardanes d'en Serra –viva expressió d'un romanticisme sardanístic en estat pur- que tants punts de coincidència tenen amb els "lieder" de l'il·lustre vienès. Sí, en llegir això, algú comparteix aquesta mateixa opinió que es doni per satisfet... perquè, de ben segur, en escoltar aquestes sardanes, també compartirà amb la Cobla Sant Jordi la il·lusió amb què han estat escollides i enregistrades.

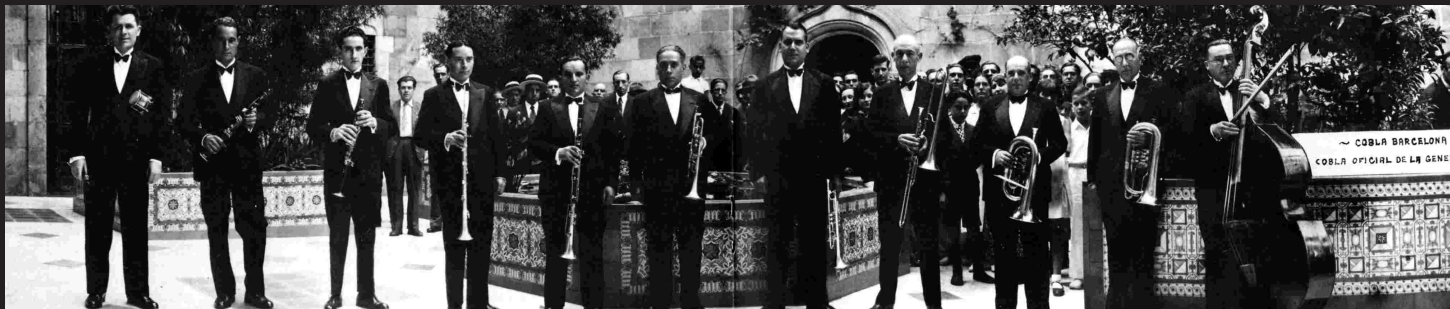
Jordi León

* La sardana *Una lluita musical*, que es donava per perduda, fou recuperada per l'autor d'aquestes línies en els arxius del Foment de la Sardana de Barcelona i reestrenada el 1986 per la Cobla Sant Jordi.

** No havent pogut localitzar cap joc de partitelles enlloc, s'ha pogut recuperar aquesta sardana a partir d'un original manuscrit que contenia dues versions superposades en una mateixa partitura esmenada!

Jordi León

Josep Serra a la seva etapa de fiscorn segon a la Cobla Barcelona

La Cobla Sant Jordi - Ciutat de Barcelona

que ha efectuat aquest enregistrament, sota la direcció del mestre **Jordi LEON**, ha comptat amb els intèrprets que segueixen:

Flabiol	Xavier TORRENT
Tible I	Armand FRANCO
Tible II	Oriol GIBERT
Tenora I	Josep-Antoni SÁNCHEZ (1, 3, 4, 6, 10, 12, 14 i 15)
Tenora II	Marià FRANCO (2, 5, 7, 8, 9, 11 i 13)
Trompeta I	Carles HERRUZ
Trompeta II	Eutimi RODRÍGUEZ
Trombó I	Jordi GÓMEZ
Trombó II	Daniel NAVARRO (2, 3, 7 i 8)
Fiscorn I	Josep MOLINER
Fiscorn II	Joan-Ignasi ENRÍQUEZ
Contrabaix	Joan-Jordi BEUMALA

